

บทบาหน้าที่ของนิตยสาร สารคดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

นางสาว สุชาดา มิตรรามัญ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-856-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A FUNCTIONAL ROLE OF THE FEATURE MAGAZINE FOR
A CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES

MISS SUCHADA MITRAMON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Mass Communication

Graduate School

Chulalongkorn University

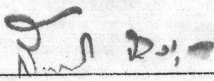
1995

ISBN 974-632-856-5

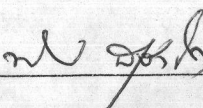
หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทหน้าที่ของนิตยสาร สารคดี ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
โดย นางสาว สุชาดา มิตรรามัญ
ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ยุกล เบญจรงค์กิจ

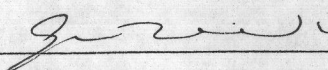

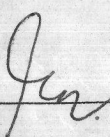
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาโท สาขาวิชา

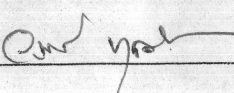

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ กงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัน สุชาโต)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุกล เบญจรงค์กิจ)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ)

กรรมการ
(นางสาว วรณี พฤติถาวร)

สุชาดา มิตรรามัญ : บทบาทหน้าที่ของนิตยสารสารคดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
(A FUNCTIONAL ROLE OF THE FEATURE MAGAZINE FOR A CONSERVATION OF
NATURAL RESOURCES) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ยบศ. เบญจรงค์กิจ, 174 หน้า
ISBN 974-632-856-5

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาถึงพัฒนาการทางด้านเนื้อหาในนิตยสารสารคดี ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (กุมภาพันธ์ 2528) - ฉบับที่ 108 (กุมภาพันธ์ 2537) 2. วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นตัว กำหนดการตัดสินใจในการคัดเลือกประเด็นข่าวสารทางด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของ บรรณาธิการนิตยสารสารคดี และ 3. เพื่อเข้าใจถึงการกระทำบทบาทหน้าที่ของนิตยสารสารคดี ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้ ในงานวิจัยนี้ใช้กรอบ การวิเคราะห์โดยทฤษฎีการสื่อสารองค์การ ทฤษฎีภารกิจหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม และ แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นการรับรู้ข่าวสาร

ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของนิตยสารสารคดี ตลอดระยะเวลา 9 ปี (พ.ศ. 2528-พ.ศ. 2537) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบรรณาธิการนิตยสารสารคดีทั้ง 7 ท่าน รวมทั้ง ผู้อ่านนิตยสารสารคดีจำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่าในช่วงสามปีแรกของนิตยสารสารคดี (พ.ศ. 2528-พ.ศ. 2531) นั้นมีปริมาณ การนำเสนอแนวเนื้อหา ชีวิต-เหตุการณ์-วิทยาการ มากที่สุด และนับตั้งแต่ปีที่สี่ (พ.ศ. 2532) เป็นต้น มากก็เพิ่มการนำเสนอ เรื่องแนวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีพัฒนาการในการนำเสนอ เนื้อหาในลักษณะที่เป็นองค์รวมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีทั้งปัจจัยทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร นิตยสาร สารคดี ที่เป็นตัวกำหนดการคัดเลือกประเด็นข่าวสาร โดยเฉพาะทางด้านประเด็นข่าวสารด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของบรรณาธิการนิตยสารสารคดี ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ นโยบายหรือ กรอบแนวเนื้อหาที่ผู้จัดทำนิตยสารสารคดีได้วางไว้ในการทำงาน คมค่าของความเป็นข่าว ปัญหาอุปสรรค ในการผลิตนิตยสาร รวมถึงพื้นฐานทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และทัศนคติของ บรรณาธิการในการทำงานแต่ละท่าน ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ความต้องการของผู้อ่าน กระแส อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในสังคม การแข่งขันกับสื่ออื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ได้พบว่า นิตยสารสารคดี ได้กระทำบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับชีวิตสัตว์ ธรรมชาติมากกว่า การกระทำบทบาทหน้าที่อื่น ๆ

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อผู้จัดทำ สุชาดา มิตรรามัญ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C650320 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD : FUNCTIONAL ROLE/MAGAZINE/NATURAL RESOURCE CONSERVATION

SUCHADA MITRAMON : A FUNCTIONAL ROLE OF THE FEATURE MAGAZINE FOR
A CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.
YUBOL BENJARONGKIJ Ph.D. 174 PP. ISBN 974-632-856-5

The objectives of this research are threefold 1. to study the development of content in the Feature Magazine through three periods (February 1985-February 1994 - each period contains three years) 2. to analyze agenda-setting processes in relation to the selection of natural resource conservation of the Feature Magazine's editorial staff 3. to access a functional role and performances of the Feature Magazine in conserving natural resources. The analysis of this research was undertaken within frameworks of: theory of organizational communication; structural and functionalism approach; along with agenda-setting concept of media.

Data were acquired through the content analysis as well as in-depth interviews of seven Feature Magazine's editors and its ten readers.

Results demonstrated that from the first three years of the Feature Magazine (1985-1988) people's life events and technology content was mostly emphasized. From the second through the third period, more issues of conservation and development controversy were presented in Holistic Approach due to significant factors, both from internal and external sources. Internal factors are work culture, news value, problems in magazine production including educational background, working experience and attitude toward each other among editorial staff. External factors are public interest, the mainstream of natural resource conservation including competitors. In terms of functional role, the Feature Magazine was performed its role in educating readers about wildlife and nature more than other roles.

ภาควิชา.....การสื่อสารมวลชน

สาขาวิชา.....การสื่อสารมวลชน

ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิสิต..... *Suchada Mitramon*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Yubol Benjarongkij*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทหน้าที่ของนิตยสาร สารคดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ" ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษาชี้แนวทางที่ถูกต้องในการทำวิจัย และให้ความช่วยเหลือในทุกด้านเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน สุชาโต ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและควบคุมคุณภาพของการวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ วรณี พกพิถาวร ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นประโยชน์แก่การวิจัยเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงการเป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ สมาชิกทุกคนในครอบครัว มิตรรามณ์ของผู้วิจัยเป็นอย่างสูง ซึ่งได้ให้ทุนสนับสนุนการศึกษา คอยเป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด และขอขอบคุณ "เพื่อนแท้" ทุกคนของผู้วิจัยที่ร่วมฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยกัน จนงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุชาดา มิตรรามณ์

4 ตุลาคม 2538

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๒
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๖
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	๗
สารบัญแผนภูมิ.....	๘

บทที่

1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำวิจัย.....	12
วัตถุประสงค์การนำวิจัย.....	12
*ข้อสันนิษฐานของการวิจัย.....	13
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
นิยามศัพท์.....	14
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ทฤษฎีการสื่อสารองค์กร.....	16
แนวคิดทฤษฎีการดำเนินงานที่พื้นฐานของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม.....	20
และทฤษฎีการกำหนดประเด็นรับรู้ข่าวสาร	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	32
แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การตรวจสอบข้อมูล.....	37

การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
การนำเสนอข้อมูล.....	41
4. ผลการศึกษา เรื่องพัฒนาการทางด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยในการคัดเลือก	
ประเด็นข่าวสารทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของบรรณาธิการ	
นิตยสาร สารคดี.....	48
พัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยที่กำหนดแนว เนื้อหาในยุคต้น.....	48
- เนื้อหา (Content).....	48
- ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคต้น.....	53
- ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคต้น.....	57
พัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยที่กำหนดแนว เนื้อหาในยุคกลาง.....	63
- เนื้อหา (Content).....	63
- ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคกลาง.....	66
- ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคกลาง.....	69
พัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยที่กำหนดแนว เนื้อหาในยุคปลาย.....	77
- เนื้อหา (Content).....	77
- ปัจจัยภายในองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคปลาย.....	81
- ปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีส่วนกำหนดแนว เนื้อหาในยุคปลาย.....	83
สรุปปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการตัดสินใจในการคัดเลือกประเด็นข่าวสารทางด้าน	
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของบรรณาธิการนิตยสาร สารคดี.....	95
5. ผลการศึกษา เรื่องบทบาทหน้าที่ของนิตยสาร สารคดีในการอนุรักษ์ทรัพยากร	
ธรรมชาติ.....	105
- บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าวสาร.....	106
- บทบาทหน้าที่ให้ในการศึกษา.....	110
- บทบาทหน้าที่ในการเสนอแนะและชักจูงใจ.....	115
- บทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง.....	121

-บทบาทหน้าที่ในการระดมสรรพกำลังให้เกิดความเคลื่อนไหวในสังคม.....130

6. บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....137

รายการอ้างอิง.....151

ภาคผนวก.....156

ประวัติผู้เขียน.....174

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณการเสนอแนว เนื้อหาสารคดีพิเศษ (Scoop) ในนิตยสาร สารคดี
ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (กุมภาพันธ์ 2528) - ฉบับที่ 108 (กุมภาพันธ์ 2537).....46

ตารางที่ 2 แสดงปริมาณแนว เนื้อหาในทุกคอลัมน์ของนิตยสาร สารคดี ตั้งแต่ฉบับที่ 1
(กุมภาพันธ์ 2528) - ฉบับที่ 108 (กุมภาพันธ์ 2537).....47

สารบัญภาพ

หน้า

รูปที่ 1 แสดงตัวอย่างของภาพพูดที่ เสริมความ เข้าใจใน เนื้อ เรื่อง หรือให้ความ เพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน.....123

รูปที่ 2 แสดงตัวอย่างของภาพถ่ายที่มีอารมณ์ของภาพ124

รูปที่ 3 แสดงตัวอย่างของภาพถ่ายมุ่ง ใ้่าอารมณ์ใ้ผู้อ่านตระหนักถึงประ เติ่นปัญหาต่าาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง.....125

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แสดงภาพองค์กรสื่อทวามกลางแรงผลักดันในสังคม.....17

แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของสถาบันสื่อ องค์กรสื่อและการกระทำบทบาทหน้าที่ของ
สื่อสารมวลชน.....19

แผนภูมิที่ 3 แสดงทฤษฎีการกำหนดการรับรู้ประ เต็นข่าวสาร.....27

แผนภูมิที่ 4 แสดงพัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ที่มีส่วน
กำหนดแนว เนื้อหาของนิตยสาร สารคดี ในยุคต้น.....61

แผนภูมิที่ 5 แสดงพัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ที่มีส่วน
กำหนดแนว เนื้อหาของนิตยสาร สารคดี ในยุคกลาง.....76

แผนภูมิที่ 6 แสดงพัฒนาการด้านแนว เนื้อหา และปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ที่มีส่วน
กำหนดแนว เนื้อหาของนิตยสาร สารคดี ในยุคปลาย.....94